

POSTANOWIENIE

Dnia 16 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku R. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 września 2021 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 17 lutego 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz R. C. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy w W. w pkt. 1, zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w W. z 3 listopada 2014 r., w ten sposób, że stwierdził, że R. C. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 1 października 2013 r. oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od 1 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z dnia 17 lutego 2020 r. oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku. Sąd ocenił, że organ rentowy nie wykazał, aby R. C. zdecydował się na prowadzenie działalności gospodarczej

wyłącznie w celu osiągnięcia nieuzasadnionych świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych. Materiał dowodowy świadczy, że R. C. - od zgłoszenia działalności gospodarczej - wykonywał tę działalność. Cechowała się ona systematycznością, profesjonalizmem i nakierowana była na osiągnięcie zysku. Sąd podkreślił, że zamiar ciągłego prowadzenia działalności gospodarczej towarzyszy odwołującemu się od 2013 r., bowiem działalność ta, w zakresie usług sprzątania, jest nadal przez ubezpieczonego wykonywana.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku organ rentowy zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego oraz prawa procesowego polegające na błędnej jego wykładni oraz niewłaściwym jego zastosowaniu przez nieuwzględnienie wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności oraz ocenę znajdującego się materiału dowodowego bez jego wszechstronnego rozważenia, a dokładniej: (-) art. 382 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., polegające na bezpodstawnym pominięciu faktów dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej a nadto pominięcie dowodów wskazujących na nieprowadzenie przez odwołującego się działalności gospodarczej w celach zarobkowych od 1 października 2013 r. do chwili obecnej, wykonywanych w sposób powtarzalny usługach oraz możliwościach uzyskania przez odwołującego się znacznych przychodów w przyszłości (potencjału); (-) art. 234 k.p.c. w związku z art. 33 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2168 ze zm.) w związku z art. 2 tej ustawy, przez ich niewłaściwe zastosowanie i błędne przyjęcie, iż odwołujący się prowadzi od 1 października 2013 r. działalność gospodarczą w sytuacji, gdy takiej działalności nie prowadził a sam wpis do ewidencji działalności gospodarczej nie stanowi podstawy do podlegania ubezpieczeniom społecznym z tego tytułu; (-) art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i art. 431 k.c. przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że odwołujący się podjął od 1 października 2013 r. działalność gospodarczą, podczas gdy, w ocenie organu rentowego, działalność ta nie miała cech zarobkowości i ciągłości, gdyż koszty prowadzenia działalności były wyższe od osiągniętych przychodów; (-) art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423), przez ich

błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, iż odwołujący się podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 1 października 2013 r. z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej; (-) art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przez jego niewłaściwe zastosowanie i bezpodstawne przyjęcie, iż odwołujący się podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 1 października 2013 r. z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, bowiem zarejestrował działalność gospodarczą i zgłosił się do obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego, rentowego, wypadkowego oraz dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej oraz opłacił składki na ubezpieczenie społeczne od najwyższej przewidzianej przepisami prawa podstawy wymiaru składek, podczas gdy to zgłoszenie było dla pozoru w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego; (-) art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, przez jego niewłaściwe zastosowanie i bezpodstawne przyjęcie, iż odwołujący się od 1 października 2013 r. prowadził działalność gospodarczą, podczas gdy działalność ta była wykonywana dla pozoru; (-) art. 58 § 2 k.c., art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przez ich niewłaściwe zastosowanie i bezpodstawne przyjęcie, że odwołujący się zgłosił prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w celach zarobkowych, podczas gdy, w ocenie organu rentowego, zgłoszenie działalności było jedynie po to, by osiągnąć nieuzasadnione świadczenia, co pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, w konsekwencji czego dokonane przez niego zgłoszenie jest nieważne; (-) art. 6 k.p.c. przez brak przytoczenia wszystkich okoliczności faktycznych sprawy; (-) art. 328 § 2 k.p.c., przez pominięcie istotnych faktów ustalonych przez Sąd Apelacyjny w [...] w orzeczeniu z dnia 28 czerwca 2017 r. i przyjęcie tylko własnych ustaleń; (-) art. 382 k.p.c., przez brak ustalenia okoliczności istotnych dla rozpatrzenia sprawy,

przyjęcia tylko własnych ustaleń jako istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, pominięcie ustaleń dokonanych przez Sąd Apelacyjny w [...] w orzeczeniu z dnia 28 czerwca 2017 r.; (-) art. 233 § 1 k.p.c., przez rażące naruszenie prawa procesowego, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na to, że jest ona oczywiście uzasadniona, a ponadto w niniejszej sprawie występuje konieczność rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego.

W uzasadnieniu wniosku stwierdzono, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jakim jest wykładnia art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 4 i art. 14 ust. 1 i 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2, art. 4 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej w zakresie określenia, czy „sztuczne zawyżenie”, tj. zadeklarowanie i opłacenie składek na ubezpieczenia społeczne w najwyższej możliwej wysokości przez 1 miesiąc a następnie wystąpienie z wnioskiem o wypłatę świadczeń, przy jednoczesnym braku dochodów z tej działalności, gdzie środki na ten cel nie są zyskami, stanowi, podstawę do objęcia ubezpieczeniami społecznymi i czy w takim przypadku można mówić o prowadzeniu działalności gospodarczej.

Dalej (we wniosku) wywiedziono, że: „Na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi. Stosownie do art. 13 ust. 4 ww. ustawy w przypadku osoby prowadzącej działalność gospodarczą podleganie to trwa od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszone na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Zgodnie z art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o sus za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych. Definicja legalna pojęcia działalności gospodarczej ustanowiona została w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, stosownie do

którego działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Wobec tego samo przejawienie jednego z wymienionych powyżej rodzajów aktywności nie przesądza jeszcze o tym, że mamy do czynienia z działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Aby można było o niej mówić muszą zostać spełnione kumulatywnie wszystkie przesłanki wymienione w art. 2 tej ustawy, mianowicie zarobkowy charakter prowadzonej działalności, zorganizowany charakter, ciągłość wykonywania działalności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 06.04.2017 r., sygn. akt: II UK 98/16, LEX nr 2307127 czy wyrok z dnia 13.09.2016 r., sygn. akt: I UK 455/15, LEX nr 2122404 i powołane tam orzeczenia). Przesłanka zarobkowego charakteru jest spełniona wtedy, gdy prowadzenie działalności gospodarczej nastawione jest na uzyskanie dochodu, choć może się zdarzyć, że działalność ta w danym okresie przynosi straty. W tej mierze istotny jest jednak wyznaczony przez przedsiębiorcę cel, który przez realizację zamierzonych przedsięwzięć musi zakładać dany wynik finansowy. Zarobkowy charakter jest nastawiony na zysk, który powinien co najmniej pokryć koszty założenia i prowadzenia przedsięwzięcia (zob. wyrok NSA z dnia 24.11.2008 r., sygn. akt: II GSK 1219/10, LEX nr 1102977). Z tego względu inaczej należy ocenić sytuację, w której od początku wymiernym, stałym i założonym z góry kosztem, nieznajującym pokrycia w przewidywanych zyskach, staje się opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości znacznie przekraczającej obowiązujące minimum. Takie mnożenie kosztów prowadzonej działalności nieuzasadnione jest bowiem potrzebą inwestowania w podjęte przedsięwzięcie celem jego perspektywicznego rozwoju (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05.10.2017 r., sygn. akt - I UK 395/16 LEX nr 2400313).".

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołujący się wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Przypomnieć należy, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna (podobnie jak uprzednio kasacja) nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne bądź istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, czy też zachodzi nieważność postępowania lub gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W konsekwencji tego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym m.in. na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Ustawodawca nieprzypadkowo, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie

podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi ani tym bardziej się ich domyslać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007, z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291, z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 496392).

Jeśli chodzi o przedstawione zagadnienie prawne ujęte w formie przytoczonego wyżej pytania, to odpowiedź na nie zależy od ustaleń faktycznych i dlatego kwestia ta nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 ust. 1 k.p.c. Jest nim bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym”

oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11, z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 7-8, poz. 51; wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 r. nr 7-8, poz. 51). Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne), na czym polega rozbieżność w orzecznictwie i jakich kwestii owa niejednorodność dotyczy. Sformułowane zagadnienie winno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Innymi słowy, zagadnienie prawne uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi mieć charakter ściśle jurydyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych oraz służyć wyjaśnieniu prawa, a nie ocenie ich subsumcji pod określoną normę prawną (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2017 r., I CSK 555/16, LEX nr 2255332). Nie może więc mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 600/14, LEX nr 1678103).

Odnosząc się z kolei do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący w ogóle nie ustosunkowuje się do tak rozumianej przesłanki oczywistej zasadności skargi ani nie wykazuje jej istnienia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. i art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

